

"Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ"

ΤΟΥ ΠΩΛ ΚΛΩΝΤΕΛ

ΕΙΣ ΤΟ 'ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ'

Βρίσκεται τόσο μακριά ή δραματική δημιουργία του Πωλ Κλωντέλ από το λεγόμενο ρεαλιστικό ή ψυχολογικό, ακόμα και από το «ποιητικό» σύγχρονο θέατρο, ώστε καταλαβαίνει κανείς γιατί, ενώ ή λυρική ποίησις του έπεβληθη τόσο γρήγορα και στη Γαλλία και σ' όλο τον κόσμο, τὰ θεατρικά έργα του — δέκα ή δώδεκα, ίσως και περισσότερα — άργησαν τόσο πολύ νά κατακτήσουν τήν σκηνή τής πατρίδος του και τὸ γαλλικό κοινό. Πραγματικά, έργα του Κλωντέλ, όχι σέ έκτακτες παραστάσεις, αλλά τακτικά και μέ συρροή κόσμου, μόλις τὰ τελευταία χρόνια άρχισαν νά παίζονται στο Παρίσι και ένα, τὸ «Παπούται από σατέν», πού έπαίχθηκε εϋθύς μετά τόν πόλεμο σέ κάποιο παρισινό θέατρο (νομίζω στη «Γαλλική Κωμωδία»), σημείωσε πρωτοφανή έπιτυχία και παιζότανε επί καιρό συνεχώς.

Δέν ξέρω, ωστόσο, αν έκτός από τόν «Εϋαγγελισμό» — πού αυτός πρωτοπαίχθηκε πολύ παλιά, στά 1913, καθώς μάς πληροφορεῖ σ' ένα του άρθρο ὁ κ. Roger Milliet — και από τὸ «Παπούται μέ σατέν», τελευταίο, αν δέν γελιοῦμαι, έργο του Κλωντέλ, τὸ γαλλικό θεατρικό κοινό γνώρισε και άλλα του έργα, τόν «Όμηρο» ή τὸ «Σκληρό Ψωμί» ή τόν «Ταπεινωμένο Πατέρα», δράματα πού περισσότερο παρά άλλα, τόν «Χρυσομάλλη» λ.χ. ή τήν «Πόλη» ή τόν «Κληρο τοῦ Μεσημεριοῦ» (πού τὸ μετέφρασε στά έλληνικά ὁ κ. Τάκης Παπατσώνης και δημοσιεύθηκε στη «Ν. Έστία»), μπορεί ὅπωςδήποτε νά τὰ παρακολουθήση και νά τὰ χαρή και ὁ «μέσος» θεατής.

Ὁ «Εϋαγγελισμός», πού τόν έπαιξε ωραιότατα τὸ θράδυ τής Παρασκευῆς ὁ γαλλικός θιάσος, είναι από τὰ προσιτώτερα σχετικῶς σὸ μεγάλο κοινό έργα του Κλωντέλ. Έχει ένα μῦθο πού αναπτύσσεται και εξελίσσεται, ζωηρές συγκρούσεις, μεγάλα κεντρικά έπεισόδια — ή αναχώρησις στήν α' πράξη

του Άννα Βερκόρ για προσκύνημα στην Ίερουσαλήμ, ή άνάστασις του νεκροῦ παιδιοῦ τής Μαρά, στήν γ' πράξη — άδρές μορφές, πού κινούν και καθ' έαυτές τὸ ένδιαφέρον μας, μια έντονη χριστιανική ατμοσφαῖρα μεσαιωνική, ὅπου άκούμε μάλιστα και τίς χαρούμενες κωδωνοκρουσίες για τή στέψη του Βασιληά τής Γαλλίας, πού τόν συνοδεύει μια δοσκοπούλα — ή Ζάν ντ' Άρκ — στη Ρένς. Τέλος ὁ λόγος, εξαίσιος, ὅπως και σέ όλα τὰ έργα του πολύ μεγάλου αὐτοῦ ποιητοῦ, δέν έχει τίς άνωμαλίες και τίς τραχύτητες και τήν πιό «τυπικά», αν μπορώ νά πῶ, ποιητική ὕφη πού έχουν άλλα του δράματα. Αλλά ὁ «Εϋαγγελισμός» είναι και τὸ πιό καθαρά θρησκευτικό — χριστιανικό — θεατρικό έργο του Κλωντέλ. Και άκριβῶς αὐτή ή τόσο καθαρή και έντονη του θρησκευτικότης δέν ξεύρω αν δέν τὸ κάνη άκατάλληλο για κάθε σημερινό «θεατρικό» κοινό και τὸ πιό — λογοτεχνικά — καλλιεργημένο.

Συλλογιζόμουν, μετά τήν παράσταση, ὅτι «μυστήριο», ὅπως ὁ «Εϋαγγελισμός», ὅσο καλά και αν έρμηνευθῇ και ὅσο καλά και αν παρουσιασθῇ — και ὁ θιάσος του κ. Μαρσά και παρουσίασε και ήρμήνευσε τὸ έργο περίφημα — δέν πρέπει και δέν μπορεί νά παίζεται σέ θέατρα, τουλάχιστον σέ θέατρα σάν τὰ σημερινά, αλλά σέ άλλους χώρους, πιό έναρμονισμένους μέ τήν θαυτοτερη ὕπὸστασις του έργου, ανάλογους μ' εκείνους ὅπου έπαίζονταν τόν μεσαιώνα τὰ «μυστήρια» και στήν άρχαία Έλλάδα οἱ τραγωδίες (τὸ άρχαίο έλληνικό θέατρο, ὡς χώρος θεατρικός, δέν έχει καμμιά σχέση μέ τὸ σημερινό). Και τὸ κοινό ν' αποτελεῖται από «πιστούς», δηλαδή από άγνους, άπλοϊκούς ανθρώπους (προπαντός όχι «έξυπνους» πού τὰ ξέρουν όλα και τὰ έχουν όλα εξηγήσει, έγκόσμια και ὕπερκόσμια). Γιατί μόνο τέτοιοι άνθρωποι μπορούν νά μή ξαφνιστοῦν όταν βλέπουν στόν πρόλογο του έργου τήν Βιολαῖν (τήν «γλυκειά, γλυκειά Βιολαῖν»), πού είναι ὅλη προσφορά και άγάπη και ὕποταγή και συγχώρεση, νά φιλή δίχως δισταγμό στά χεῖλη τόν λεπρό άρχιμάστορα (πού τόσο τήν άγαπᾷ και τώρα τήν χάνει), Πιέρ ντε Κράόν. Και τόν γέρο, άνθρωπο τής γῆς, τόν ὕπεροχο Άννα Βερκόρ, στίς παραμονές του γάμου τής κόρης του, ν' άφίνη σύξυλα παιδιά, γυναίκα, σπίτι, χωράφια, και νά ξεκινᾷ για τήν Ίερουσαλήμ, γιατί ὅλες οἱ πεθαμένες ψυχές τῶν πατεράδων και τῶν πρόπαππων και οἱ άλλες, πιό πίσω ακόμα, ζητοῦν νά πάνε εκεί πέρα μαζί του. Και μόνο τέτοιοι άνθρωποι μπορούν νά νοιώσουν και νά δεχθοῦν τὸ «θαῦμα», τή νεκρανάστασις, τήν ὥρα πού σημαίνει τὸ πιό χαρούμενο μήνυμα πού άκουσε ὁ κόσμος, του νεκροῦ παιδιοῦ τής Μαρά. Είναι οἱ άνθρωποι πού έχουν τή μόνη προετοιμασία πού χρειάζεται για έργα σάν τόν «Εϋαγγελισμό», τήν ψυχική. Πού ξέρουν ποιό άκριβῶς είναι τὸ νόημα του Εϋαγγελισμοῦ, τί είναι δοκιμασία και ὕποταγή, μέσ' στίς δοκιμασίες και παρ' ὅλες τίς δοκιμασίες, σὸ θέλημα του Θεοῦ.

Κλέων Παράσχος